

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Smalsus žmogus yra gyvas žmogus

2012-02-06

ŽURNALAS: Kelionė su Bernardinai.lt

TEMA: Bendrakultūriniai tekstai

AUTORIUS: Andrius Kaniava

DATA: 2012-02

Smalsus žmogus yra gyvas žmogus

Andrius Kaniava

„Baigdamas mokyklą, žinojau du dalykus – žirgus ir teatrą. Iš esmės mano gyvenime ir iki šios dienos niekas nepasikeitė“, – juokdamasis pasakoja ilgametis Keistuolių teatro aktorius, dainų autorius ir atlikėjas Andrius Kaniava. Juoku užkrėsdamas ir kitus, jis trykšte trykšta gera nuotaika, nors, kaip pats juokais sako, optimistu tampa tik artėjant vakarui. Šis pokalbis taip pat vyko vakare, tad jame nemažai juoko, smagių prisiminimų ir minčių apie gimtąjį Vilniaus senamiestį, Keistuolių teatrą, muziką, menininko atsakomybę, improvizacijos svarbą bei kūrybos džiaugsmą...

Gimėte Kaune, bet augote Vilniuje? Tad koks tas Jūsų Vilnius, apie kurį vienoje savo dainų dainuojate „Čia pavyksta užčiuopt praeities didingumą, nors kojos įklimpusios į kramtomąją gumą...“

Kaune praėjo labai trumpas, nesąmoningas mano gyvenimo periodas – dar visai mažą mane pervežė į Vilnių, tad mano gyvenimo istorijoje Kaunas iš esmės figūruoja tik kaip gimimo vieta.

O Vilnius... Tą didingumą, apie kurį dainuoju, pradėjau atrasti gerokai vėliau. Gyvenome Senamiestyje, buvusioje Muziejaus, dabar – Vokiečių gatvėje, ilgame lyg traukinys name. Čia ir praleidau didžiąją savo gyvenimo dalį, tik prieš devynerius metus išsikrausčiau atokiau miesto. Beje, neseniai radau seną nuotrauką, kurioje esu užfiksuotas su savo vaikystės draugu mūsų didžiajame kieme, dabar kimšte prikimštame automobilių. O nuotraukoje iš vaikystės – tik dideli topoliai ir visiškai tuščias kiemas... Tai neįtikėtina. Dabar net sunku suvokti, kad buvo toks laikas. Kieme mes važinėdavomės dviračiais, dabar tai būtų ne tik pavojinga, bet gal ir neįmanoma...

Tiesa, mano vaikystės kieme judėjimas taip pat vyko gan nemažas – kaip tik šalia, Rotušės link, buvo statomi namai, tad ne vienus metus kieme buvo prikrauta bloku,

kuriais mėgome karstyti. Paskui buvo bandoma įrengti aikštelę, bet viskas pasibaigė be jokių rezultatų. Tas pat nutiko ir su požeminiais garažais... Bet mes turėjome savo milžinišką kiemą, iš kurio galėjai eiti visomis kryptimis ir visada likdavai Senamiestyje.

Apie 1975-uosius ėmėme trintis gatvėse, o visas Senamiestis buvo susiskirstęs gaujomis. Dabar tai gal ir skamba baisiai, tačiau mūsų gaujos nieko neprilygo šiandienėms. Nežinau, kodėl, bet mums tuo metu buvo be galo brangios mūsų teritorijos, kuriose tiesiog malėmės, ir tiek. Kažkada pats bandžiau surasti motyvą, kas mus tose gatvėse laikė, ir niekaip nesuradau. Mano mama dirbo Teatro sąjungoje, ir mes gyvenome gana normalų gyvenimą, tad, rodos, ir nebuvo jokio pagrindo trintis gatvėse. O tryniausi... (juokiasi). Bet gal tai buvo elementarus bandos jausmas.

Toks, tiesą sakant, ir buvo mano Vilnius. Beje, į Karoliniškes pirmą kartą nuvažiauvau 1982-aisiais, būdamas aštuoniolikos. Štai koks buvo ribotas mano gyvenimas (juokiasi). Pirmame kurse susipažinau su žmogumi, kuris gyveno man absoliučiai nesuvokiamoje teritorijoje – Karoliniškėse. Jis pasikvietė mane į svečius, ir aš nuvykau į šį „tolimą“ rajoną. Būdamas aštuoniolikos... Kai dabar pasakoju, net negaliu patikėti, kad tai buvo įmanoma... (juokiasi).

Ar tas didelis tuščias kiemas buvo ta erdvė, kurioje galėjote kūrybiškai skleisti, kurdamas savo pasaulį? Iš kur Jūsų polinkis kūrybai?

Polinkis į kūrybą atsirado paprasčiausiai iš pavydo. Į Konservatoriją stojau todėl, kad neturėjau kur kitur stoti, mat mokyklą baigiau labai blogai – humanitariniai dalykai sekėsi gerai, bet tikslieji – košmaras. Dėl šių mokslų jau devintoje klasėje strigau ir nebepajudėjau iš vietos. Bet laikai buvo tokie, kad mane turėjo kažkaip ištempti iki vienuoliktos klasės. Su fizikos mokytoju mes buvome vyriškai susitarę – aš jam netrukda per pamokas, jis man rašo trejetą. Ir iki pat baigiamųjų egzaminų mes šventai laikėmės šios sutarties.

Tiesa, nuo vaikystės rimtai užsiiminėjau žirgų sportu, svajojau su tuo savo tolesnį gyvenimą ir sieti. Tačiau paauglystėje man atrado stiprią trumparegystę, ir visi sportai baigėsi, todėl po mokyklos likau lyg pakibęs ore. Metus buvau visiškai sutrikęs, o tada nuėjau ten, kur kai ką išmaniau – į teatrą. Mano tėvas dirbo teatre, vaikystėje ir aš pats nemažai laiko praleisdavau jame, o mama dirbo anuometinėje Teatro draugijoje, tad teatras man buvo lyg savaime suprantamas dalykas. Baigdamas mokyklą, žinojau du dalykus – žirgus ir teatrą. Iš esmės mano gyvenime ir iki šios dienos niekas nepasikeitė (juokiasi).

Kokie Jūsų atsiminimai susiję su teatru? Ar pamenate pirmąjį savo matytą spektaklį?

Žinoma. Tai buvo „Sevilijos kirpėjas“, jame vaidino mano tėtis. Daugybę kartų žiūrėjau šį spektaklį, ir dabar atsimenu beveik visas scenas. Kaip dabar suprantu, tais laikais tai turėjo būti išskirtinis operos pastatymas. Tiesiog pats teatras buvo jaunas ir kūrybingas, todėl ir pastatymas jaunatviškas – scenoje aktoriai net improvizuodavo, kas dabar net neįsivaizduojama. Visa tai man padarė neišdildomą įspūdį. Atsimenu ir operetę „Čigonų baronas“, kuri man įsiminė, nors iki šiol negaliu pasakyti, kodėl, bet vaikščiojau ir su malonumu žiūrėjau šį spektaklį taip pat daugybę kartų.

Tad ne tik teatras, bet ir muzika buvo šalia Jūsų nuo pat vaikystės.

Kaip dabar išsiaiškinome – taip (juokiasi). Tačiau aš tam jokios ypatingos svarbos neteikiu, nes jie buvo savaime aiškūs... O su „savaime aiškiais“ taip ir būna – jie tiesiog sėdi tavyje ir kreipti į juos dėmesį lyg ir nėra jokio reikalo. Tad aktorius studijas pasirinkau iš neturėjimo kur daugiau eiti.

O kai įstojau, susidūriau su žmonėmis, kokių gyvenime nebuvau matęs. Turiu galvoje Aidą Giniotį, Iloną Balsytę, Darių Auželį. Jie visi atvažiavo iš Šiaulių ir buvo jau tiesiogine prasme susigiedojęs kolektyvas, mat Darius su Ilona buvo klasės draugai, o kiti mokėsi toje pačioje muzikos mokykloje. Jie dainavo, grojo gitaromis... Pirmą kartą gyvenime sutikau tikrai menišką prigimties savo bendraamžį. Ir patyriau didžiulį šoką, nes pats savęs menišku nelaikiau. Štai čia ir atsirado pavydas, apie kurį kalbėjau. Aš tiesiog norėjau tapti panašus į juos. Tai ir vedė mane į priekį. O kas paskui nutiko, net nežinau...

Nebuvo jokio lūžio?

Ne, jokio lūžio. Gal nebent muzikoje... Po studijų buvau išsiųstas į Kapsuko (dabar Marijampolės, – red. past.) teatrą, kur dirbau beveik dvejus metus, o paskui pabėgau. Visada buvau labai tolerantiškas provincijai, ir dabar toks esu, bet, matyt, lengva tokiam būti iš toli, kai negyveni ten... Kaip sakė vienas užsibaliavojęs tuometinio Kapsuko menininkas: „Sėdžiu Kapsuke, žiūriu pro langą – nieko nematau...“ Geniali mintis, puikiai atspindinti ir mano tuometinę savijautą. Man tai buvo siaubingai tuščias laikotarpis, kai nežinojau, ko griebtis. Net baliavoti buvo praėjęs noras – ant durų buvau užsikabinęs lentelę su užrašu: „Manęs nėra namie“. Visi žinojo, kad prie manęs jau negalima lįsti – taip viskas buvo įsiėdę...

Taip ir pradėjau po truputį groti, kažkokius tekstus užsirašinėti. Iš neturėjimo kur save padėti... Juk buvau tik baigęs mokslus, ir kaip visi tik baigusieji maniau, kad esu genijus, galintis pasaulį pakeisti. O ateini, pasižiūri, nėra to tavo pasaulio, kurį reikėtų keisti, todėl tik pašaudai tuščiais šoviniais, ir daugiau nieko neįvyksta... Štai tokioje situacijoje ieškojau, kur dėtis, ir proveržiu man tapo muzika.

Kaip nutiko, kad įstojote į Konservatoriją beveik abejingas teatrui, o išėjote, kaip pats sakote, jau norintis pakeisti pasaulį?

Mes turėjome nuostabią dėstytoją, profesorę Ireną Vaišytę. Nežinau, ką ji kiekviename iš mūsų rado, bet ji kaip niekas kitas sugebėdavo išjudinti žmones. Kažkas yra rašęs, jog dėstytoja atimdavo pasitikėjimą iš žmonių. Nežinau, gal tai buvo jos jaunystėje, tačiau kai mes susitikome, atvirksčiai, ji itin skatino kiekvieno pasitikėjimą savo jėgomis, kiekvienam pabrėždavo, kad jis yra vienintelis toks pasaulyje, ir kito tokio nėra. Nuo pat studijų pradžios mokė savarankiško gyvenimo tiesiai šviesiai sakydama, jog baigę studijas mes niekam nebūsime įdomūs ir reikalingi. Taip pat pažymėjo teorinę galimybę, jei mums pasisektų ir patektume pas įdomų režisierių... Ir ji buvo visiškai teisi, o teorinė galimybė ir liko tik teorija. Visada pabrėždavo, kad turime patys galvoti, ieškoti, kapstyti, nenusivilti, jei šią akimirką niekas mūsų kūryba nesidomi, tiesiog daryti tai, ką jauti privalęs daryti. Iš esmės „Keistuoliai“ būtent taip ir atsirado.

O su kurso draugais viskas gan paprasta – juk visada kolektyve atsiranda žmogus, su

kuriuo randi bendrą kalbą, pajauti dvasinį bendrumą, išsikalbėjus pamatai, kad skaitėte tas pačias knygas, panašia muzika domitės... Taip nutiko ir mūsų kurse – atsirado žmonės, kurie vėliau ir sudarė „Keistuolių“ branduolį. Tiesa, mūsų kursas buvo pirmasis, brutaliai išskirtas po pirmųjų metų, mat vaikus surinko į privalomąją karinę tarnybą, o po dvejų metų bjaurūs ir ciniški grįžome jau į kitą kursą. Savo kolegoms, išvengusiems armijos, kėlėme šiurpą, nes iš pašaknių kirtome per jų dvasingumą (juokiasi). Tačiau netrukus patys suvokėme, kad kažkas ne taip su mumis pačiais, todėl skubėjome kuo greičiau pasinerti į kūrybą. Tad ir kabinomės vienas į kitą, kūrėme spektaklius, rengėme pasirodymus pačiomis įvairiausiomis progomis. Taip gimė ne vienas epizodas, etiudas ar daina, vėliau tapę natūralia Keistuolių teatro repertuaro dalimi.

Kažkada esate minėjęs, kad kūrėjui būtinas „chuliganiškas agresyvumas“. Kodėl?

Man nėra priimtinas teatras, kuris užsiima vien tuo, kad šokiruoja žiūrovą. Galbūt tikimasi sukurtus žiūrovą pažadinti jo mąstymą... Gal, nors man tikrai sunku tuo patikėti.

Vis dėlto chuliganišką agresyvumą labiau taikyčiau savo muzikinėje kūryboje. Mane labai erzina mūsų pramogų pasaulis, popmuzikos scena, tiesiog negaliu to išverti. Štai tada ir praverčia tas chuliganiškas agresyvumas, kuris jokiū būdu nėra žmonių ižeidinėjimas, o subtili ir kūrybinga savo pozicijos išraiška.

Ar lipant į sceną būtina turėti savo poziciją?

Nežinau, kaip artistui, kuris vaidina kito medžiagą, – jis turi turėti poziciją, suvokimą, kas jis yra tame vyksme, spektaklyje, kuriame dalyvauja. Tačiau jei žmogus pats kuria dainas, lipa į sceną ir jas dainuoja klausytojams, tuomet, mano galva, jis privalo turėti poziciją. Kitu atveju, kam apskritai lipti į sceną? Juk menas yra socialus, jis turi paliesti žmones. O kaip tu paliesi, jei nežinai, apie ką kalbi. Žinoma, nekalbu apie politiką, nes jei lipčiau į sceną ir dainuočiau apie tai, kas vyksta mūsų politiniame gyvenime, būtų klaiškiai neįdomu. Tačiau kūrėjas turi matyti, kas vyksta aplink jį.

Tęsiant apie muziką... Apie 1998 metus maniau, kad tos dainos, kurias groju, – niekam neįdomios. Nežinau, kodėl taip galvojau, bet buvo apėmęs kažkoks beviltiškumo jausmas. Tačiau kai Gediminas Storpirstis pakalbino dalyvauti Mokytojų namų dainuojamosios poezijos svetainėje, tada pamačiau, jog yra žmonių, kuriems tai įdomu, kad jie ištempę ausis klauso. Ir štai tada supratau, jog yra dėl ko stengtis ir lipti į sceną. O jei tavęs klauso, privalai ką nors pasakyti. Ir geriausia, kad tai būtų kas nors prasminga (juokiasi).

Dainuojamoji poezija mūsų platumose tapo savotišku išsigelbėjimo ratu tiems, kurie nekūrė dainų pagal savo tekstus ar negalėjo pasakyti to, už ką anuomet sodindavo. Todėl jie ėmė žinomų poetų eilėraščius ir juos dainavo. Ir tai šiandien tapo mūsų tradicija. Tačiau laikai pasikeitė, o mes vis dar esame pamišę, kas yra bardas. Bardas – žmogus, kuris dainuoja savo dainas, viešai išreiškia savo poziciją, arba, kaip sakė Andrius Mamontovas, „siunčia savo žinutę ir tikisi būti išgirstas“.

Tad dainose Jums svarbu, kas ir kaip išsakoma? Ir šiuo atžvilgiu galima kalbėti apie tam tikrą bardo misiją?

Taip. Tačiau tas kalbėjimas per muziką nereiškia, kad lipi į sceną ir imi kumščiu mosikuoti revoliucinius šūkius šaukdamas... Ne. Tiesiog dainuoji tai, ką išgyveni pats, ir viliesi, kad kažką panašaus yra patyręs ir kitas. Gal tai ir yra socialumas per muziką. Nekalbu apie tokias radikalias dainas kaip „Našlaičiai“ ar „Internautas“. Tai visai kas kita... Tai savotiškas daužymas į sieną. Jei dainuočiau tik tokias dainas, nemanau, jog kam nors tai būtų labai įdomu.

Bičiuliai man neretai priekaištauja, kad mano dainose kupletai nesisieja su priedainiais... (juokiasi). Sykį pasižiūrėjau – tikrai, jie visiškai teisūs. Bet tai logiška – priedainis man gimsta spontaniškai, o kupletai yra tai, ką aš išties galvoju viena ar kita tema. Kas mane nervina. Apskritai kiekvienas kūrėjas turėtų kalbėti apie tai, kas jį nervina, tada tas nervas yra išsakomas, nepasilieka ties paširdžiais (juokiasi).

O jei grįžtume prie teatro – neatrodo, kad „Keistuolių“ kūryba gimsta iš to nervo. Ar vis dėlto muzika ir teatras Jums yra visiškai skirtingi?

Taip, jie skirtingi ir kartu papildo viena kitą. Pavyzdžiui, „Vogtos dainos“ taip pat gimė iš nervo. Juokinga, bet šiandien niekas neatsimena, kad tai buvo parodija, kurią A. Valinskas per savo neapsižiūrėjimą įleido į Nidos festivalį. Bet tai kaip tik ir buvo visų tų atlikėjų parodija. Mes jokių būdu nesiekėme jų įžeisti, tiesiog dainomis parodėme, jog tie patys atlikėjai, tos pačios jų melodijos, atliekamos kiekviena proga, jau stringa gerklėje. Taip mums ir gimė „Vogtos dainos“, absoliučiai visos pagal idiotiškus žodžius. Kažkas klausė, kur slypi šių dainų prasmė? Nėra jose jokios prasmės, tai baika, pokštas. Tačiau pokštas su vidiniu užtaisu...

Kalbant apie teatrą, mūsų spektaklis „Taisyklė Nr. 1, arba Sapnuoti Vilnių draudžiama“ yra akivaizdus socialinio teatro pavyzdys. Kad ir kaip keista, tačiau pradžioje man šis spektaklis buvo visiškai nepriimtinas. Teatras man turi turėti paslaptį, jame negali kalbėti tiesiai šviesiai, kitaip viskas tampa lėkšta ir banalu. Tačiau kai pamačiau, kad Vokietijoje šis spektaklis yra ypač mėgstamas, supratau, jog ir toks teatras gali egzistuoti. Mes pabandėme pastatyti analogišką spektaklį Lietuvoje, ir jis taip pat buvo suprstas ir labai reikalingas.

Beje, šis spektaklis buvo vienas pirmųjų Jūsų teatro žingsnių, orientuojantis į jaunimo publiką. Juk pradžioje vaidinote išimtinai vaikams.

Spektakliai vaikams atsirado iš keisto ir nesuvokiamo stiliaus, kuris gimė mūsų studijų metais. Pradžioje tai buvo atskiri etiudai, kuriuos vėliau pamėginome sujungti į bendrą visumą. Tuo metu būtent taip mes įsivaizdavome teatrą vaikams. Dabar niekaip nesuvaidinčiau Kaliausės iš „Geltonų plytų kelio“. Tada buvome jauni, nesugadinti ir galėjome suvaidinti tokius naivius, gaivališkus ir nesavanaudiškus personažus. Šiandien tokio spektaklio nepastatytume. O jei statytume, tai būtų dirbtina. Todėl visiškai natūraliai, augant mums patiems, augo ir mūsų auditorija. 2000-aisiais pastatytas spektaklis „Karalius Elnias“ buvo pirmasis darbas, orientuojantis jau į paaugusius žmones.

Nuo pat pradžių „Keistuoliai“ buvo visiškai nonsensas Lietuvoje jau vien dėl to fakto, kad tapo pirmuoju privačiu teatru.

Ne tik nonsensas, tai buvo įžeidimas. Mes patys net nesupratome, kodėl, tačiau

„Keistuolių“ atsiradimas buvo priimtas kaip įžaidimas, ir teatro bendruomenė nutarė mus visiškai ignoruoti. Grigorijus Gorinas vienoje savo pjesėje apie Swiftą rašė: „Reiškinis, kurių nemokame paaiškinti, laikyti neegzistuojančiais“ (juokiasi). Taip pradžioje ir buvo su „Keistuoliais“. Kai pradėjome aktyviai reikštis ir lipti į akiratį, buvo pamėginta mus kritikuoti, o paskui vėl mus paliko ramybėje. Faktas, kad buvome pirmasis privatus teatras Lietuvoje, tikrai turėjo reikšmės tokiam požiūriui. Bet mums visada sekasi. Kai 2005-aisiais pastatėme filmą „Paskutiniai Brėmeno muzikantai“, gavome antrą antausį už tai, kad drįsime tai rodyti kino teatre. Ant mūsų supyko visi gerbiami kino kritikai, jog mes su savo purvinom kojom drįsom lipti ant švento kino teatro altoriaus (juokiasi).

Teatras vaikams ir jaunimui – labai skirtingi?

Taip, manau, vaikams kurti gerokai sudėtingiau. Vaikų neapgausi – jei jiems neįdomu, tai jie ir nesėdės ramiai, kad ir kiek tėvai juos tildytų. Dabar spektakliai vaikams sutrumpėjo iki kokių 45 minučių... O kažkada mes rodėme 2 valandų spektaklius, ir vaikai juose išsėdėdavo. Tiesa, ir šiuose spektakliuose buvo vietų, per kurias mažieji žiūrovai imdavo žiovauti, bet jos būtinos pačiam spektaklio veiksmui, tad niekaip negalėjome jų atsisakyti. Vaikai nemeluoja, ir jiems kurdamas, visada gali būti tikras, kad sulauksi tikros reakcijos, nuoširdžiausios nuomonės.

Ilgą laiką maniau, jog panašiai reaguoja ir jaunimas. Nekalbu apie tą ieškantį, kūrybingą, smalsų žmogų. Tačiau šiandien matau, kad teatre yra daug atsitiktinių žiūrovų. Jie nėra savaime blogi, tačiau jų nelabai domina teatras. Nemėgstu tų „organizuotų gaujų“, kurias į teatrą atveža iš mokyklų. Jie sėdi, visą laiką garsiai žvengia, ir tau pačiam nuo to ima darytis bloga, imi nebesuprasti, ką čia veiki. Pradedi net abejoti pačiu kūrinium bei jo verte...

Tačiau juk niekad negali žinoti, kokių atgarsių bus šio žmogaus galvoje spektakliui pasibaigus ar net po metų...

Taip, šito negali nei pamatuoti, nei įvertinti. Gali būti, kad išties kažkas įsirašo. Labai norėčiau tuo tikėti.

Žinoma, kartais mes esame priversti sukurti ką nors smagaus ir komercinio tam, kad galėtume statyti spektaklius mažesniai žiūrovų skaičiui. Taip nutiko ir su mano režisuotu „Penktu veiksmu“ bei „Pinokio kronikomis“. Kad galėtume kurti ir vaidinti tokius spektaklius, mums reikia turėti „Paskutinius Brėmeno muzikantus“, kurie juodomis dienomis tempia teatrą į priekį, nors kartais tokie spektakliai jau ir patiems gerokai įgrysta (juokiasi).

Kuriant jaunajai auditorijai ypač iškyla menininko atsakomybės klausimas: kaip ir ką sakyti?

Tai išties svarbus dalykas. Juk suaugęs tėvas, kalbėdamas su savo vaikais, galvoja, ką pasakys, nes vaikas jo klauso. Ir tiki. Kodėl „Keistuoliai“ niekada nereklamavo alaus, loterijos bilietai ar vamzdžių? Nes mes žinome, kad neturime tam teisės. Visų pirma dėl vaikų. O ką jau kalbėti apie tai, ką veiki scenoje...

O kas Jums pačiam yra teatras?

Teatre, kaip jau minėjau, turi būti paslapties, o ne tik linksmybių. Jame turi rasti mįslę, kurią norėtusi įminti. Taip man buvo su „Penktu veiksniu“ pagal Aleksandro Stroganovo kūrinį. Perskaitęs jį nieko nesupratau, bet ten buvo kažkas tokio, kas skatino žengti šiuo keliu. Mirties baimė, vienvė, noras būti kartu – visa tai spektaklyje atsiskleidžia per, rodos, beprasmius, buitinius pasišnekėjimus. O aktorius turi visa tai išspręsti... Mane tai labiausiai ir traukia.

Teatras – lyg džiazas, niekada nebūna toks pat, koks buvo vakar. Kiekvienas spektaklis yra skirtingas, nes ir kiekvienas aktorius šiandien yra kitoks nei buvo vakar. Tik išėjęs į sceną imi gaudyti kitų aktorių emocijas, ir tada viskas ima judėti, vystytis... Nesakau, kad kiekvieno spektaklio kitoniškumas garantuoja tai, jog spektaklis bus vykęs. Anaiptol. Tačiau man įdomiausia yra tas gyvas žaidimas, kuriam atsidavęs niekada nežinai, kur nukeliausi. Paskui, žiūrėk, tenka galvoti, kaip čia sugrįžti ir gražiai užbaigti spektaklį... (juokiasi).

Vadinasi, teatre ypatingą vietą užima improvizacija?

Mūsų teatre tai ypač svarbu, tai yra visa ko pagrindas. Liūdna, kai teatre užsiklinama, pasiduodama rutinai. Man nieko nėra baisnesnio kaip artistas, dirbantis lyg kompiuteris. Gali būti, kad savo darbą jis atlieka gerai. Bet kokia tuomet viso to prasmė? Improvizacija yra tai, kas suteikia spektakliui gyvasties.

Mūsų dažnai klausia, kodėl nustojome vaidinti spektaklius „Taisyklė Nr. 1, arba Sapnuoti Vilnių draudžiama“ ar „Karalius elnias“, į kuriuos publika mielai ėjo. Todėl, kad jie tapo nebegyvi. Jie gražiai ir garbingai atgyveno savo dienas ir baigėsi. Nereikia jungti prie lašelinių... Miręs spektaklis tampa nebeįdomus visų pirma pačiam aktoriui. Jei aktorius vaidindamas nebeįdomus atradimo džiaugsmo, kam tuomet tai tęsti... Būna, po spektaklio su kitais aktoriais pasikalbam, pašmaikštaujame: o, kaip gerai tu ten pasakei, kaip gerai padarei... Mes džiaugiamės dėl to, kas įvyko spontaniškai, puikiai suvokdami, kad to nebepakartosime. Štai čia ir yra kūrybos džiaugsmas. Tai suteikia netikėtos laimės. Taip pat džiaugsmą patyrė žiūrovai, kurie tąkart buvo salėje. Tačiau tai buvo akimirka, kito tokio karto jau niekada nebus...

Kiek svarbu aktoriui patirtis, mokėti vaidinti? Ar taip nepatenkama į savo paties susikurtas klišes? Naujas vaidmuo lyg pirmas: ar tai didžiausias aktorius iššūkis?

Kiekvienas naujas vaidmuo, naujas spektaklis pradedamas nuo nulio. Žinoma, gali savo patirtį naudoti personažų štam pavimui, tačiau vėlgi – kiek tai bus įdomu pačiam?... Kiek tai teiks džiaugsmo? Aš stengiuosi ir kiekvieną koncertą groti kitaip, kalbėti kitką, nes po kelių vienodų koncertų nuo savęs paties pasidaro bloga. Tas pat ir su vaidmenimis. Gali kartotis ir gyventi taip, bet juk tai neįdomu... Varomoji kūrybos jėga man ir yra įdomumas.

Pats režisavote kelis spektaklius, o dabar kuriate monospektaklį pagal Jurgio Kunčino kūrybą. Kodėl ėmėtės šio autoriaus?

J. Kunčino kūryba mane žavėjo visada. Mano galva, tai – vienas genialiausių mūsų kūrėjų. Tas jo iš vienos knygos į kitą einantis veikėjas... Jo tekstuose neveikia pirmasis planas, tačiau per jį atskleidžiami svarbiausi dalykai. Ligi šiol nesuprantu, kodėl pagal šio rašytojo tekstus dar nėra sukurtas filmas, juk jo kūryba tokia kinematografiška.

Ilgą laiką vis atidėlioju šį sumanymą, nes tai, ką pats brangini, bijai prie to liestis, kad nesugadintum. Gerokai lengviau dirbti su medžiaga, kuriai esi abejingas (juokiasi). Šiuo atveju man viskas yra gražu, tad tenka susidurti su sunkumais – rašau inscenizaciją pagal „Tūlą“ bei kelis apsakymus, matau, kad visko jau beviltiškai daug parašyta, o išmesti gaila. Reikia koncentruoti, spausti medžiagą, nes niekas neklausys nesibaigiančių monologų, o kaip tai padaryti, kai šitaip gražu...

Nors J. Kunčino kūryboje pasakojimo labai daug, tačiau viskas čia apie tą patį – meilę. Meilę moteriai, Vilniui, gyvenimui...

Kažkas yra sakęs, kad mes visi gimstame kaip originalai, tik mirštame kaip kopijos. Ką daryti, kad šitaip liūdnei nebaigtume?

Gerai pasakyta. Profesorė Irena Vaišytė mums nuolatos tą patį kartojo. Atrasti savo unikalumą ir jį išsaugoti – tai beprotiškai daug, nes aplinka, autoritetai, darbas verčia tave tapti kopija. Baisus dalykas yra fanai, kurių dabar tiek priviso... Scenos žvaigždėms nuo to gal ir gera, tačiau tas fanas sąmoningai apsiriboja ar net atsisako savo unikalumo vien tam, kad taptų panašus į kitą. O tai jau žingsnis virtimo kopija link. Šiandien reikia daug dvasinės stiprybės išlikti savimi. Tačiau, tai ne mūsų amžiaus bėda – visais laikais pagunda tapti panašiam į kitus buvo didesnė už ryžtą, sąmoningą ėjimą savęs link. Smalsumas – tai, mano galva, ypač svarbi savybė, padedanti likti budriam, nes tai verčia domėtis, neužmigti, neapsiriboti... Juk smalsus žmogus yra gyvas žmogus.

Kalbino Gediminas Kajėnas